

มหากาพย์รามายณะ วรรณกรรมอมตะ ซึ่งเป็นที่สนใจทั่วโลก

ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์
ราชบัณฑิต สำนักศิลปกรรม
ราชบัณฑิตยสถาน

บทคัดย่อ

มหากาพย์รามายณะเกิดในอินเดีย ฉบับที่ถือเป็นต้นแบบคือรามายณะฉบับ वालमीकि นอกจากนี้ยังมีฉบับอื่น ๆ ในประเทศอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อโทรทัศน์อินเดียนำเสนอเรื่องรามายณะเป็นตอน ๆ จนจบเรื่อง ชาวอินเดียให้ความสนใจชมกันมาก เมื่อนำมาฉายในประเทศไทย คนไทยก็ให้ความสนใจมากเช่นกัน จึงน่าจะจัดรายการแสดงโชนเรื่องรามเกียรติ์เป็นตอน ๆ ทางโทรทัศน์บ้าง มีนักวิชาการชาวอินเดียวิตกว่าการเลือกรามายณะเพียงฉบับเดียวมาแสดงอาจทำให้ชาวอินเดียเข้าใจว่าไม่มีฉบับอื่น เป็นการทอดทิ้งวัฒนธรรมท้องถิ่น และเกิดผลลบแก่วัฒนธรรมอินเดีย แต่สิ่งที่นักวิชาการวิตกนั้นไม่ได้เกิดขึ้น เพราะรายการรามายณะทางโทรทัศน์กลับปลูกให้คนสนใจชมรามายณะทั้งในอินเดียและต่างประเทศ นักวิชาการทั่วโลกให้ความสนใจการประชุมรามายณะนานาชาติ ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำเกือบทุกปี โดยประเทศต่าง ๆ ผลัดกันเป็นเจ้าภาพ มีทั้งประเทศในทวีปเอเชีย ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ และแอฟริกา นักวิชาการที่เสนอบทความทางวิชาการเกี่ยวกับรามายณะมีทั้งจากประเทศที่มีรามายณะของตนเอง และมีภาควิชาหรือสถาบันบูรพาศึกษา นักวิชาการจากอินเดียมักนำเสนอรามายณะฉบับภูมิภาคของตน บทความนี้ยกตัวอย่างรามายณะฉบับอัสสัมซึ่งแต่งโดย มาธวะ กันทลี รามายณะฉบับพม่าซึ่งศึกษาค้นคว้าโดย โอโน โตรุ นักวิชาการชาวญี่ปุ่น เพื่อแสดงให้เห็นว่ารามายณะแต่ละฉบับสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมและความเชื่อของแต่ละท้องถิ่นและประเทศ

คำสำคัญ : มหากาพย์รามายณะ, วรรณกรรมอมตะ

รามายณะเป็นมหากาพย์ของอินเดียซึ่งมีหลายฉบับมาก ทั้งในประเทศอินเดียเอง และในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากรามายณะฉบับ वालमीकि ซึ่งถือเป็นต้นแบบแล้ว ยังมีฉบับอื่น ๆ ในภูมิภาคต่าง ๆ ของอินเดีย แต่งเป็นภาษาของภูมิภาคนั้น ๆ หรือ

แคว้นนั้น ๆ เช่น รามจริตมานัส ของภูมิภาคอินเดียเหนือ แต่งเป็นภาษาฮินดี เมื่อ ค.ศ. ๑๕๗๔ (พ.ศ. ๒๑๑๗) เป็นฉบับที่มีผู้นิยมอ่านแพร่หลายที่สุดในอินเดียทั่วประเทศ^๑

งานวรรณกรรมที่เล่าเรื่องพระราม มีอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น เรื่องทศรถ

ชาดก ราโมปาขยานัม ซึ่งเป็นเรื่องแทรกอยู่ในมหากาพย์มหาภารตะ รฆวงศ์ของกาลิทาส บทละครเรื่องอุตตรราม-จริต ของภวภูติ อชฺยัตมรามายณะ ซึ่งพบในคัมภีร์พราหมณ์ทปุราณะ นอกจากนี้ ยังมีวรรณกรรมเรื่องรามายณะในภาษาต่าง ๆ ซึ่งแต่ละภูมิภาคหรือ

^๑ สักคีศรี เข้มนัคนดา, วรรณวิทยา (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๑๒.

แคว้นแดนขึ้น อาทิ รามายณะของ มาธวะ กันทลี (Madhava Kandali) ใน ภาษาอัสสัม อีรามาวตารัม ของกัมพัน (Kamban) ในภาษาทมิฬ รามายณะ ฉบับภาษาเบงกาลี คุชราตี กัณนารา (Kannada) แคชมีรี มราฐี โอริยา เตลกู นอกประเทศ ได้แก่ ฉบับภาษาสิงหล ทิเบต ชวา บาห์ลี เขมร จีน ไทย พม่า มลายู ลาว ญวน ทั้งนี้ ยังไม่นับฉบับ ที่แปลเป็นภาษาตะวันตกต่าง ๆ อีก จำนวนมาก

เมื่อโทรทัศน์ของรัฐบาลอินเดีย นำเสนอเรื่องรามายณะติดต่อกันจนจบ เรื่อง มีชาวอินเดียติดตามรายการนี้จนถนน หนทางเงียบสงัด เพราะผู้คนดูโทรทัศน์ เรื่องรามายณะกันหมด ต่อเมื่อรายการ จบลงแต่ละตอน ชาวอินเดียจึงกลับไป ทำธุระตามปกติ ธุรกิจขายแถบภาพ และเสียงรายการดังกล่าว นำรายได้ มหาศาลมาให้แก่ผู้มีส่วนร่วม ใน ประเทศไทยเอง เมื่อมีการนำเรื่อง รามายณะจากอินเดียมาฉายก็มีผู้ชม ติดอกติดใจกันเป็นจำนวนมาก ผู้ให้คำ พากษ์ภาษาไทยคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา ก็ได้รับ คำชมว่าให้คำพากษ์ที่ไพเราะกินใจมาก เมื่อเห็นความสำเร็จของอินเดียแล้ว ก็ อวดคิดไม่ได้ว่า ถ้ารัฐบาลไทยจะให้ความ สนับสนุนการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ แต่ต้นจนจบ โดยแบ่งเป็นตอนสั้น ๆ ไม่ เกิน ๑ ชั่วโมง ทุกสัปดาห์จนจบเรื่อง เช่นเดียวกับในประเทศอินเดีย จะมีผู้ ติดตามชมจำนวนมาก ดังเช่นในอินเดีย หรือไม่ว่า คนไทยชอบละครน้ำเน่าตบตีกัน

ทุกตอนมากกว่าศิลปะการแสดงโขนจริง หรือ จะมีบริษัทการค้าโดกล้านับสนุน รายการแสดงโขนหรือไม่

แม้ว่ารายการโทรทัศน์เรื่องรามายณะในอินเดียจะประสบความสำเร็จ มาก แต่ก็มิ้นักวิชาการโจมตีเหมือน กัน ที่สำคัญคือ โรมิลา ฐาปาร์ (Romila Thapar) นักประวัติศาสตร์ผู้หวังใยว่า ชาวอินเดียจะเข้าใจว่า รามายณะใน อินเดียมีฉบับเดียว คือฉบับที่ใช้แสดง ในโทรทัศน์ เธอกล่าวว่า รัฐบาลมัก สนับสนุนความต้องการของชนชั้นกลาง ที่มีบทบาทและอิทธิพลมากในสังคม และเน้นวัฒนธรรมประจำชาติ (โดย ทอดทิ้งวัฒนธรรมท้องถิ่น) โรมิลา ฐาปาร์เรียกร้องให้สนใจรามายณะฉบับ ต่าง ๆ ในอินเดีย ซึ่งสะท้อนให้เห็น สังคมและอุดมการณ์ของแต่ละท้องถิ่น เธอเห็นว่า “ในแต่ละฉบับของแต่ละ สังคมท้องถิ่น จะมีการแสดงออกเชิง ความมุ่งหวังและอุดมการณ์ที่สังคม นั้น ๆ ประารถนา เนื้อเรื่องในแต่ละฉบับ จะมีความแตกต่างที่เป็นนัยสำคัญ ซึ่ง เปลี่ยนรูปแบบตัวละคร เหตุการณ์ และ ความหมาย”^๒ ดังนั้น ถ้ามีการเผยแพร่ รามายณะเพียงฉบับเดียว จะก่อให้เกิด ผลลบแก่วัฒนธรรมอินเดีย รามายณะ ฉบับอื่น ๆ จะสูญหายหรือหมดความ สำคัญ

ในความเป็นจริง สิ่งที่โรมิลา ฐาปาร์หวังใยนั้นไม่ได้เกิดขึ้น เพราะ รายการรามายณะทางโทรทัศน์กลับ ปลุกให้คนสนใจจนรามายณะ ทั้งใน อินเดียเองและต่างประเทศ ในยุคที่คน

นิยมภาพยนตร์เรื่องสตาร์วอร์ (Star War) ลอร์ดออฟเดอะริง (Lord of the Ring) ภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องรามายณะได้มาเป็นทางเลือกใหม่ เสนอ เรื่องราวมหัศจรรย์ที่ไม่แพ้ภาพยนตร์ ตะวันตกในแง่ของจินตนาการ ยิ่งกว่านั้น ภาพยนตร์รามายณะยังช่วยแสดงรากเหง้าของชาวตะวันออก ให้แนวความคิดที่เป็นอุดมคติ ปราศจากความเห็นแก่ตัวที่พบอยู่ทั่วไปในยุคทุนนิยมซึ่ง เน้นเรื่องผลประโยชน์มากกว่าความถูกต้อง

นักวิชาการในประเทศต่าง ๆ ตื่นตัวและให้ความสนใจแก่การประชม รามายณะนานาชาติ ซึ่งเป็นการระดม ความคิดจากนักวิชาการทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิชาการจากประเทศ ที่มีเรื่องรามายณะฉบับของตน ประเทศ ที่มีภาควิชาหรือวิทยาลัยบูรพาศึกษา และนักวิชาการชาวอินเดียเองจากภูมิภาคต่าง ๆ ที่มีรามายณะฉบับภาษาของตน ตลอดจนชาวอินเดียซึ่งไปตั้งถิ่นฐาน ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก การประชม รามายณะนานาชาติจะจัดเกือบทุกปี โดยประเทศต่าง ๆ ผลัดกันเป็นเจ้าภาพ ประเทศที่เคยเป็นเจ้าภาพจัด ได้แก่ อินเดีย ไทย เนปาล จีน อินโดนีเซีย สหรัฐอเมริกา แคนาดา มอริเชียส แอฟริกาใต้ เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม ชูรินาม ตรินิแดดและโตเบโก ส่วน นักวิชาการจะมีจากทั่วโลก นอกจาก นักวิชาการจากประเทศเจ้าภาพที่กล่าว แล้ว ยังมีจากเม็กซิโก โรมานี อังกฤษ ฝรั่งเศส ฮังการี เช็ก รัสเซีย เยอรมนี

^๒ Romila Thapar, “The Ramayana Syndrome,” *Seminar*, No. 353 (January 1989), p. 72.

มาเลเซีย สิงคโปร์ และญี่ปุ่น

ในการประชุมจะมีการเสนอ รับประทานอาหารจากประเทศต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์มาก ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างเพียง ๒ เรื่อง คือ รามายณะฉบับภาษาอัสสัมและฉบับภาษาพม่า

รามายณะฉบับภาษาอัสสัม

ในการศึกษารามายณะฉบับอัสสัม เราได้เรียนรู้ว่า รามายณะฉบับวาลมีกิมิได้มีฉบับเดียว อย่างน้อยมีฉบับที่เรียกว่า ฉบับเกาฑิยะ (Gaudiya) และฉบับทักซิณาทยะ (Dakshinatya) ฉบับอัสสัมใช้ฉบับเกาฑิยะของวาลมีกิมิเป็นหลัก จึงมีรายละเอียดต่างออกไป เช่น ฉบับเกาฑิยะ ร่องพระบาทที่พระรามมอบแก่พระภคินีนั้นสานจากหญ้ากุงะ ส่วนฉบับทักซิณาทยะเป็นทอง ในฉบับเกาฑิยะไม่มีการเล่าว่าหนุมานพูดภาษาสันสกฤตได้ดีมาก พระรามตรัสชมและตรัสแก่พระลักษมณ์ว่าหนุมานคงรอบรู้ไตรเวท มิฉะนั้นคงไม่พูดสันสกฤตได้ดี เช่นนี้ ข้อความดังกล่าวพบแต่ในฉบับทักซิณาทยะ และไม่พบในฉบับอัสสัม

มาชวะ กันทลี ผู้แต่งรามายณะฉบับอัสสัมเป็นคนคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ เขามีได้เล่าเรื่องกัณฑ์ต่อกัณฑ์ตามทีวาลมีกิมิแต่ง เขามักรวบรวมหลายกัณฑ์เข้าด้วยกัน แต่บางครั้งเล่ากัณฑ์หนึ่งโดยละเอียด และต่อเติมให้เหมาะกับรสนิยม

ชาวอัสสัม เช่น เพื่อให้สามัญชนสนุกเฮฮา มาชวะ กันทลี แต่งว่า เมื่อพระภคินีเสด็จกลับจากวังพระปิตุลา นางค่อมมัทธรา ซึ่งแอบไฝฝืนว่าจะได้เป็นชายาของพระภคินี ได้แต่งตัวเสียงดงามประดับเพชรพลอยเต็มตัวมาเข้าเฝ้า ส่วนตัวละครพระรามนั้น มาชวะ กันทลีก็ให้ภาพพระรามเป็นมนุษย์ที่มีจุดอ่อนบ้างดูมนุษย์ทั่วไป “พระรามเหมือนกับต้นไม้สูงซึ่งส่วนบนระฟ้าแต่ส่วนล่างยังติดดิน”^๓

เมื่อเล่าเรื่องคู่หะ คนวรรณะต่ำสุดซึ่งช่วยพายุเรือนำพระรามข้ามฝั่งแม่น้ำมาชวะ กันทลี แต่งให้พระรามกับคู่หะรักใคร่สนิทสนมกันฉันมิตร แทนที่พระรามจะรังเกียจดูถูกคนที่ต่ำต้อยเรื่องนี้อาจแสดงถึงอิทธิพลของลัทธิภักดีซึ่งเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะต่ำต้อยเพียงใดก็มีคุณค่าเท่ากันในสายตาของพระเป็นเจ้า หากมนุษย์มีศรัทธาต่อพระเป็นเจ้าอย่างแท้จริง ก็สามารถบรรลุโมกษะหรือความหลุดพ้นได้

หนุมานในรามายณะฉบับนี้ ก็น่าสนใจมาก ตอนที่ไปตามหาสีดา หนุมานแปลงกายเป็นแมวตัวเล็ก ๆ เข้าไปในวังราวณะ^๔ เมื่อเห็นเหล่านางในนอนเสื่อผ้าหลดล้วยด้วยความเมา หนุมานก็รู้ว่านางเหล่านี้เป็นชายาและสนมของราวณะ แมวหนุมานที่ยวดมปากของนางทั้งหลาย เพื่อค้นหานางสีดา หากได้กลิ่นสุราก็จะทราบว่าจะไม่ใช่สีดา และ

ยังเที่ยววัดผมของสตรีทั้งหลายว่ายาวเท่าใด เพราะทราบมาว่าสีดามีผมยาวที่สุด วัดได้ ๘ คืบโดยรวม หนุมานของมาชวะ กันทลี มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อพระรามมาก เป็นนักรบที่กล้าหาญ และยังเป็นนักรบเมืองที่เฉลียวฉลาดด้วย

ผลงานของมาชวะ กันทลี มีอิทธิพลต่อชาวอัสสัมมาก ก่อให้เกิดรามายณะในภาษาอัสสัมอีกหลายฉบับ ที่สำคัญคือ การพี รามายณะ (Karbī Ramayana) ชนเผ่าการพีซึ่งอาศัยอยู่อัสสัมภาคกลาง ถือว่าพวกตนสืบเชื้อสายมาจากพาลี ทหารเอกนายหนึ่งของพระราม^๕

รามายณะฉบับพม่า

โอโน โตรุ (Ohno Toru) ซึ่งศึกษารามายณะของพม่า (เมียนมาร์) อย่างละเอียดได้ระบุว่า รามายณะของพม่ามีอยู่ ๘ ฉบับ ดังต่อไปนี้

๑. ยามะตาจิ้น (Rama Thagyin) แต่งโดย อูอง เปียว (U Aung Pyo) ใน ค.ศ. ๑๗๗๕ เป็นฉบับที่เก่าแก่ที่สุดของพม่า^๖ แต่งเป็นร้อยกรอง เริ่มเรื่องด้วยกำเนิดของทตตะคีรี (ราวณะ) และจบลงเมื่อทตตะคีรีตาย ไม่มีเรื่องพระรามเนรเทศนางสีดาหลังจากกลับมาครองอโยชยาและไม่มีเรื่องโอรสพระราม
๒. ยามะยะกัน (Rama Yagan) แต่งเป็นร้อยกรอง โดย อูโต (U Toe)

^๓ Indira Goswami, *Ramayana from Ganga & Brahmaputra* (Delhi : B.R. Publishing Corporation, 1996), p. 91.

^๔ Ibid., p. 161.

^๕ Ibid., p. 96.

^๖ Ohno Toru, *A Study of Burmese Rama Story* (Osaka : Osaka University of Foreign Studies, No. 24, 1999), p. 1.

ใน ค.ศ. ๑๗๘๔ เป็นฉบับสำคัญที่สุด ในวรรณคดีพม่า มีเพียง ๓๔ บท เนื้อหาจากผู้แต่งถึงแก่กรรมก่อนจบเรื่อง ฉบับนี้เริ่มด้วยกำเนิดนางสีดาและจบลงตอนที่พระรามพบสุครีพ ฉบับนี้พระรามมิใช่พระวิษณุอวตาร แต่เป็นพระโพธิสัตว์

๓. อลองยามะตาจิ้น (Alaung Rama Thagyin) แต่งเป็นร้อยกรอง โดย ซะยา ท์ตูน (Saya Htoon) ซึ่งเป็นชาวอาระกัน (Arakanese) จึงแต่งเป็นภาษาอาระกัน ซึ่งเป็นภาษาถิ่นของพม่า ไม่ทราบว่าจะแต่งขึ้นเมื่อใด ฉบับนี้เริ่มด้วยกำเนิดพระรามและจบลงเมื่อนางสีดาคืนดีกับพระรามหลังจากถูกเนรเทศพระรามในฉบับนี้ก็เป็นพระโพธิสัตว์เช่นกัน

๔. มหายุมาะวัตตุ (Maha Rama Vatthu) ไม่ทราบชื่อผู้แต่ง อาจแต่งขึ้นเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ แต่งเป็นร้อยแก้ว เริ่มเรื่องตั้งแต่กำเนิดทศตะคีรีและจบลงเมื่อพระโลนะ (Lona) โอรสของพระรามขึ้นครองอโยธยา ฉบับนี้มีเรื่องบางตอนที่น่าสนใจ เพราะมีเค้าคล้ายเรื่องรามเกียรติ์ของไทย ได้แก่ ตอนที่ทุยะ กองบัง (Thuya Gonban) สามีของนางตรีกัมบี (Tri Gambi) ซึ่งเป็นนางศูรปขนานในรามายณะฉบับบาล-มีกิ) ทำพิธีลับตาบให้ไม่มีใครเอาชนะได้ นโมตยยะ (Ngamottaya) นายทหารวานรแปลงกายเป็นซากสัตว์ส่งกลิ่นเหม็นเพื่อทำลายพิธี เรื่องนี้คล้ายตอนกุมภกรรณลับหอโกโมกษศักดิ์ของ

รามเกียรติ์ไทย อีกตอนหนึ่ง นางยักษียกขนิยา (Yekkhaniya) แปลงกายเป็นนางสีดาตายเพื่อหลอกให้พระรามเชื่อ ตอนนี้ก็คล้ายตอนนางลอยของไทย ที่ต่างกันคือ นางแปลงกายเป็นผีเสื้อบินหนีจากกองเพลิงเผาศพ แต่หนุมาณก็จับตัวได้ และยังมีอีก ๒ ตอน ซึ่งคล้ายตอนศึกแสงอาทิตย์ และศึกไมยราพของไทย โอโน ไตรู ก็มีความเห็นเช่นเดียวกัน^๗

๕. ปอนดอ ยามะ ปิยาซัต (Pondaw Rama Pyazat) แต่งโดย อุคุ (U Ku) เป็นร้อยกรองใน ค.ศ. ๑๘๘๐ เล่าเรื่องเพียง ๒ กัณฑ์ คืออโยธยากัณฑ์และอรุณกัณฑ์ คือ เริ่มตั้งแต่กำเนิดพระรามไปจนถึงทศตะคีรีลักนางสีดา เนื้อเรื่องคล้ายยามะยะกันของอุโตและผู้เขียนเองก็รับว่าแต่งตามเรื่องของอุโต

๖. ยามะ ตอนเมียว ซัต วัตตุ (Rama Thonmyo Zat Vatthu) เป็นร้อยแก้วผสมร้อยกรอง เนื้อเรื่องเหมือนกับมหายุมาะ วัตตุ ดังนั้น จึงมีบางตอนคล้ายของไทยดังกล่าวไปแล้ว ผู้จัดทำต้นฉบับระบุว่าคัดลอกมาจากฉบับที่เขียนโดย เนเมียว นาฎกะ จอกาว (Nemyo Nataka Kyawgaung) ใน ค.ศ. ๑๘๘๑

ฉบับที่ ๗ และ ๘ ไม่น่าสนใจนัก เพราะส่วนใหญ่ นำมาจากฉบับที่มีมาก่อน แต่ฉบับที่ ๘ มี ๒ ตอนที่น่ามาจากฉบับภาษาเบงกาลีซึ่งแต่งโดยกฤต-

ติवास (Krittivasa)

สิ่งที่น่าสังเกตคือ รามายณะของพม่าส่วนใหญ่ถือว่าพระรามคือพระโพธิสัตว์ คือปรับเรื่องให้เข้ากับความเชื่อในพระพุทธศาสนา และบางฉบับมีเนื้อเรื่องคล้ายกับของไทยมากพอควร ความเป็นเพื่อนบ้านกันทำให้เนื้อหาเรื่องพระรามที่แต่งขึ้นใหม่ใกล้เคียงกันพอควร แต่การนำเรื่องพระรามไปผสมกับวรรณกรรมพื้นบ้านทำให้เนื้อหาแตกต่างไปจากกันและกันและจากรามายณะฉบับบาลมีกิของอินเดีย ความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละประเทศที่รับเรื่องพระรามมาแต่งใหม่ให้เข้ากับความเชื่อและวัฒนธรรมของตนทำให้รามายณะของแต่ละชาติเป็นเรื่องที่น่าศึกษา เพื่อให้เข้าใจวัฒนธรรมของแต่ละประเทศว่ามีทั้งสิ่งร่วมและสิ่งที่แตกต่างอย่างไรบ้าง สิ่งที่มีร่วมกันจะช่วยสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ส่วนสิ่งที่แตกต่างก็คือเอกลักษณ์ ซึ่งแต่ละประเทศควรมีความภูมิใจและรักษาไว้ตลอดไป

เรื่องรามายณะตอนพระรามตามกวาง ซึ่งเริ่มด้วยเหตุที่นางสีดาหลงไหลกวางทอง สามารถนำไปตีความเชิงสัญลักษณ์ว่าเป็นภาพมายา หรือความโลภในวัตถุ ให้ความหมายที่เป็นสากลเหนือชาติและศาสนาใด ๆ ผู้หลงภาพมายาจะต้องทุกข์เช่นนางสีดา ต้องพลัดพรากจากพระราม ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของคุณธรรมทางจิตวิญญาณ^๘

^๗ Ibid., p. 3.

^๘ Srisurang Poolthupa, "The Value of the Ramayana in the 21st Century," *The Ramayana and the New Challenges*, ed. by Lallan Prasad Vyas (Delhi : B.R. Publishing Corporation, 2001), p. 9.

บรรณานุกรม

- ศักดิ์ศรี เข้มมั่นคง. วรรณวิทยา. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔.
- Goswami, Indira. **Ramayana from Ganga & Brahmaputra**. Delhi : B.R. Publishing Corporation, 1996.
- Thapar, Romila. "The Ramayana Syndrome." **Seminar**. No. 353, 1989.
- Toru, Ohno. **A Study of Burmese Rama Story**. Osaka : Osaka University of Foreign Studies, No. 24, 1999.
- Vyas, Lallan Prasad. **The Ramayana and the New Challenges**. Delhi : B.R. Publishing Corporation, 2001.

Abstract**The Ramayana : Immortal Epic that Arouses Interest throughout the World***Srisurang Poolthupya**Fellow of the Academy of Arts, The Royal Institute, Thailand*

The Ramayana is an Indian epic. The classical version is the Valmiki Ramayana. There are also other versions in India and Southeast Asia. When Indian Television presented the Ramayana drama episode by episode until the end, most Indian people watched the drama. When it was on air in Thailand, Thai people were also interested in the program. There should be the Khon performance of the Ramakien episode by episode on Thai television too. An Indian academician worried that the version shown on television might mislead people into believing that there was only one version of the Ramayana and no other. People would forget the regional cultures and it would result in the negative cultural effect. What was feared did not happen. On the contrary, the television series on the Ramayana raised interest in the Ramayana traditions both in India and abroad. Scholars from all over the world participate in the International Ramayana Conference held almost every year, each country takes turn to host the Conference that takes place in Asia, Europe, North America, South America and Africa. Scholars who present academic papers on the Ramayana are from countries or regions that have their own Ramayana or have Institutes of Oriental Studies. Indian scholars often present their regional versions of the Ramayana. This paper gives as examples the Assamese version by Madhava Kandali from India and various versions from Myanmar presented by Professor Ohno Toru from Japan. This paper will show how each version reflects the culture and belief of the region and country.

Key words : The Ramayana, immortal epic